Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

1900 Ny följd — III årg. Häft. 7

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR
FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET, FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VANNER

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

SIGRID LEIJONHUFVUD: Ellen Fries †.
M. ANHOLM: Kvinliga yrkesinspektörer.
CECILIA BÄÄTH-HOLMBERG: Partikvinnor. En kort protest.
SVENSKA I ENGLAND: Från Englands praktiska arbetsfält. II. Hönsafvel.
GERDA MEYERSON: Ett besök i Manhem.
Också en utställningshistoria.
Föreningsmeddelanden.
Från skilda håll.

SVECIA, Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag. Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**
Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.
Hufvudkontor: *Regeringsgatan 3, 2 tr.*

Största lager af

Duktyger,

Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å **egen Syatelier** och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
Stureplan.

K. M. LUNDBERG
Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portièrer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Beqvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Hufvudbutik:
Regeringsgatan 26.

Filialer:
Drottninggatan 73 A
Storgatan 9
Munkbron 5
Götgatan 24.

Sybehör,
Liffoder, Kjolfoder,
Skoningstyg, Ärmlappar,
Lifband och Fjädrar
af de bästa qualitéer.

HERM. MEETHS.

Nya Hushållsskolan
(för **bildade** flickor). Grundad 1881.
Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**
Nya Hushållsskolans Matsalar
Vestra Trädgårdsgatan 19.
OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.
OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.
Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material.
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.
P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

För **kapitalister**, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. ½ 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger

i **Siden** och **Ylle,**

Bomullsvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, inrättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräkter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

Profver på begäran kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

†

Ellen Fries.

Aldrig ter sig döden så förfärande gåtfull som då den nästan utan förberedelse skördar ett människolif i fulla blomningen af energi och verksamhet, med en mångfald af rika möjligheter. Aldrig kännes heller dödens makt så djupt som då den i ett slag sliter alla de tusen trådar af gemenskap och sympati, som binda en rikt utvecklad personlighets lif vid samhällets. Men hvem af alla dem, som stå kvar med blödande hjärtan, skulle dock våga missunna den bortgångna en sådan död på lifvets höjdpunkt?

Tankar som dessa trängde sig oafvisligt fram vid det plötsliga dödsbud, som den sista mars spred sorg och förstämning i vida kretsar, då det berättades att fil. doktor Ellen Fries dukat under för en häftig sjukdom. Den vackra vårsolnedgången, som göt sitt skimmer kring Sofiahemmet, dit hon förts, hade belyst afslutningen af hennes lefnadssaga.

Ellen Fries tillhörde en gammal, ända från karolinska tiden känd krigarsläkt; det fanns ett drag af käckhet och svensk frimodighet i hennes lynne, som man älskade att sätta i förbindelse med denna hennes härstamning. Enda barnet till sedermera öfversten i generalstaben Patrik Fries och hans hustru Maria Borgström, föddes hon den 23 september 1855 i Tjust på Rödsle, en gård som ägdes af en hennes farbror och dit hon under sin barndom ofta kom på ebsök. Hon växte emellertid upp som ett Stockholmsbarn, till följd af sjuklighet långa tider stängd från lekar med jämnåriga och hänvisad så godt som uteslutande till föräldrarnas sällskap. Hennes härigenom brådmoget utvecklade själslif fick rik näring i ett hem, där både far och mor

representerade fin bildning och andliga intressen. Halftannat års vistelse i Schweiz med modern, då Ellen var elfva år gammal, stärkte hennes fysik på samma gång som den ytterligare skärpte hennes tidigt väckta iakttagelse- och reflexionsförmåga.

Efter återkomsten till Stockholm inskrefs det vakna och vetgiriga barnet i Åhlinska skolan, hvars högre klasser hon genomgick. Vanligen ansågs vid denna tid den unga flickans intellektuela utbildning fullt tillgodosedd genom en sådan vid konfirmationsåldern afslutad skolkurs, om hon ej ville ägna sig åt lärarinnekallet, då hon hade att genomgå seminariet, hvars betydelse sedan länge var erkänd. Det fält för vetenskapliga studier, som öppnats genom den 1870 beviljade rättigheten för kvinna att studera vid universitet, var ännu så godt som opröfvadt. Det väckte därför stor sensation bland Ellen Fries' jämnåriga, då hon, i stället att som de nu föras ut i världen, med sina föräldrars samtycke valde att fortsätta sin skolgång vid Wallinska skolans nybildade gymnasialafdelning. Själf ångrade hon aldrig beslutet. Hennes kunskapstörst och smidiga intelligens hjälpte henne snart till rätta med de nya läroämnena och efter endast tre och en half termins studier, våren 1873, var hon vid ännu ej fylda nitton år färdig med en vacker studentexamen.

Redan i skolan uppmärksammades Ellen Fries' anlag och intresse för historia, ett intresse som väckts och alltjämt underhölls i hemmet af hennes far. Att hon på allvar skulle beträda den lärda banan afgjordes emellertid ej genast. Visserligen hade hennes krafter långtifrån att försvagas af det regelbundna arbetet tvärtom därunder stärkts; men om ock ej hälsoskäl talade emot en fortsättning af examensläsningen, tålde dock saken, så ny som den då var, vid ett moget öfvervägande. De år som närmast följde medförde i stället en mångsidig beröring med lifvet och människorna, som bidrog till att gifva hennes personlighet dess prägel af harmonisk utveckling och frihet från allt pedanteri. Först tillbragte hon ett år utomlands, mest i Paris, för att vinna större säkerhet i främmande språk, på samma gång hon besökte museer, utställningar och teatrar, med ett ord, utvidgade sin allmänbildning. De båda följande vintrarna vistades hon hemma i Stockholm och pröfvade nu

för första gången sin förmåga som lärarinna, i det hon gaf en del språklektioner. De egna studier, som hon vid sidan häraf bedref, stärkte emellertid alltmer hennes vetenskapliga intressen. Föräldrarna, alltid måna om en rätt utveckling af dotterns rika anlag, beslöto därför att underkasta sig en tids skilsmässa från henne och låta henne fortsätta sina studier i Upsala, där hon inskrefs vid universitetet hösten 1877.

Studietiden i Upsala, där Ellen Fries hade sitt hem hos domprosten Torén och där hennes behagligt kvinliga, sundt måttfulla väsen snart gjorde henne omtyckt och uppskattad i vida kretsar, medförde en rik utveckling af hennes vetenskapliga anlag. Utan att till en början åsidosätta sina språkstudier koncentrerade hon sig småningom allt mera bestämdt på studiet af de historiska vetenskaperna. Då hon, efter att 1879 ha blifvit filosofie kandidat, började arbeta på sin licentiatexamen, voro historia och statskunskap hennes självskrifna hufvudämnen. Redan nu visade sig för öfrigt den förkärlek för Sveriges storhetstid, hvarom hennes senare arbeten vittna. Hennes doktorsafhandling behandlar nämligen »Sveriges och Nederländernas diplomatiska förbindelser under Karl X Gustafs regering».

Ellen Fries var den första svenska kvinna, som offentligen försvarade en akademisk afhandling, och hon gjorde det med lika mycken lärdom som snabbhet och fyndighet, då det gällde att parera opponenternas angrepp. Det var den 26 maj 1883. Såväl denna dag som promotionsdagen kort därpå, då promotor, professor Cleve, särskildt hälsade Sveriges första kvinliga filosofie doktor, medförde en rik gärd af erkännande och hyllning åt Ellen Fries personligen och åt de sträfvanden hon så vackert representerade. Häri deltogo ej minst hennes kamrater, af hvilka Stockholms nation, som hon tillhörde, redan någon tid förut betygat henne sin aktning genom att invälja henne bland seniorerna och som nu i den vackra vårkvällen före promotionen hyllade henne med sång.

Ellen Fries hade, då hon fördjupade sig i historiska forskningar, känt att hon nu kommit in på sitt rätta område. Hälst hade hon efter afslutade studier i Upsala helt ägnat sig åt sin vetenskap och undvikit att splittra sina krafter på olikartade uppgifter. Här är ej rätta platsen

att bedöma hennes verksamhet som historiker, lika litet som undertecknad äger förutsättningarna härför. Men det måste dock i detta sammanhang framhållas att, ehuru Ellen Fries af omständigheternas makt alltmer drogs ifrån den rent vetenskapliga forskningen, har hon likväl riktat den med arbeten sådana som den stora monografin öfver Erik Oxenstierna och ett flertal mindre afhandlingar, mest artiklar i Historisk tidskrift. Under de senare åren framställde hon emellertid alltmer resultaten af sina forskningar i populärt hållna skildringar; och man kan knappast, med tanke på hennes betydelse för de olika områden där hon verkat, önska att hon mer odeladt ägnat sin tid åt vetenskapen.

En sak som låg Ellen Fries nästan lika mycket om hjärtat som historieforskningen var den kvinliga undervisningen. Redan hösten efter sin promotion, då hon anställdes som historielärarinna vid Wallinska skolan, började hon ägna sig däråt och genomgick sedermera en profårskurs vid Norra latinläroverket i Stockholm för att få pedagogisk utbildning. Under sommaren 1884 företog hon med understöd af staten en resa till Frankrike för att studera dess flickskolor, och hennes året därpå tryckta reseberättelse visar, hur väl hon tillgodogjorde sig erfarenheterna därifrån. Med öppen blick såväl för det franska systemets ensidigheter som för dess styrka, dess koncentration kring det fosterländska, betonar hon hvad den svenska skolan i detta afseende har att lära.

Med lifligaste intresse följdes den nyblifna filosofie doktorns friska verksamhet af Esselde, som snart drog den unga kraften inom sin trollkrets. Beröringen med henne gaf nya fruktbringande impulser åt Ellen Fries, och de båda rika personligheterna drogos till hvarandra af ömsesidig sympati. Det var just vid denna tid som idén till Fredrika-Bremer-Förbundet mognade hos fru Adlersparre, och Ellen Fries hade öppen blick för dess betydelse. Hon blef en af de sex undertecknarna af inbjudningen till det konstituerande möte, från hvilket förbundet räknar sin tillvaro, och en af medlemmarna i den första styrelsen. Ännu lifligare blef hennes samarbete med fru Adlersparre i Tidskrift för hemmet, i hvars redaktion hon inträdde under de båda sista åren af tidskriftens tillvaro, då den tillika var organ för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Med 1886, då Tidskrift för hemmet aflöstes af Dagny, upphörde emellertid detta förhållande. Ellen Fries fann att tidskriftsarbetet tog för mycket tid från hennes arkivforskningar, och fru Adlersparre måste med saknad afstå från sin älsklingsplan att se henne som Dagnys redaktris. Som styrelsemedlem i förbundet kvarstod hon emellertid till de sista åren af sitt lif och bevarade alltid den största pietet för Esseldes person och verk. »Det var en kraftens ande, en uppoffringens ande tillika, som man förgäfves söker efter bland oss alla, som mer och mer rycka fram», skref hon vid Esseldes död med ett vackert erkännande af hvad hon hade denna ande att tacka för.

För arbetet på kvinnans höjande i utveckling och i rättigheter, den sak, hvaråt Esselde invigt sitt lif, var emellertid Ellen Fries på många sätt fortfarande verksam. Om önskvärdheten af politisk rösträtt för kvinnan var hon lifligt öfvertygad, och det beredde henne stor tillfredsställelse, att Fredrika-Bremer-förbundet för någon tid sedan tog upp den frågan på sitt program. I arbetet för svenska kvinnornas värdiga representerande vid världsutställningen i Chicago 1893 deltog hon med ifver och redigerade den svenska damkomiténs »Reports» vid detta tillfälle. Som ombud för det i sammanhang med Chicagoutställningen konstituerade »International council of women», hvars syfte är att verka för en sammanslutning af kvinnoföreningar inom alla kulturländer, tog Ellen Fries sedermera initiativet till bildande af »Svenska kvinnornas nationalförbund». Som dess vice ordförande verkade hon från dess stiftande 1896, förberedde äfven konferensen i Stockholm i september 1897, men var af sjukdom hindrad att själf taga del däri. Hon hade under den föregående våren öfveransträngt sig, då hon utom skolarbetet åtagit sig att ordna flickskolornas afdelning inom Stockholmsutställningens pedagogiska sektion.

Ellen Fries har hedern af att hafva deltagit i stiftandet af ännu en förening, som spelar en stor roll i hufvudstadens kvinnovärld. Hon var en af de fem inbjudarinnorna till Nya Iduns första samkväm och tillika dess första ordförande, som mången gång gifvit samvaron rikare innehåll genom sina liffulla skildringar från gångna tider. Äfven utom den kretsen uppträdde Ellen Fries ej sällan som före-

läsare. Senast i vinter höll hon på uppdrag af Pedagogiska lärokursen en serie historiska föredrag, som alltid fyllde salen med intresserade åhörare. Utan att äga högre talarebegåfning hade doktor Fries nämligen i ovanlig grad förmågan att, själf genomträngd af sitt ämne, rycka andra med. Hon berättade lika enkelt som lifligt utan någon som hälst uppstyltning, med förkärlek dröjande vid karakteristiska detaljer och gärna med en anstrykning af humor. Men kom hon att vidröra någon fråga af djupare betydelse för fosterlandet eller mänskligheten, då kunde hennes stora ögon, som nyss glimmat af skalkaktighet, bli djupa och mörka af känsla och rösten få en lätt skälfning.

Det var Ellen Fries' berättareförmåga och vinnande personlighet som gjorde hennes lektioner i skolan så efterlängtade af hennes lärjungar; men hennes makt öfver ungdomen berodde äfven på en sällsynt blick för de individuella anlagen, en sällsynt humanitet och hjärtevärme. Dessa förutsättningar liksom ock hennes förmåga att styra utan stora later kommo fullt till sin rätt, då doktor Fries, som sedan 1885 undervisat vid Åhlinska flickskolan, 1890 af föreståndarinnan anmodades att där organisera en gymnasial-afdelning och leda den i egenskap af studierektor. Denna uppgift omfattades af henne med det varmaste intresse. En föresyn och en moderlig vän för de blifvande studenterna visste hon att med ett ord eller en blick uppmuntra de modfällda och gifva ny fart åt arbetet; ingen behöfde vara rädd att gå till henne med sina bekymmer. Äfven sedan de lämnat skolan, följde hon dem såvidt möjligt, alltid färdig att hjälpa dem med sina råd och sin erfarenhet.

Det vittnar om brinnande intresse och arbetsenergi att Ellen Fries med all sin här vidrörda mångsidiga verksamhet kunde förena ett historiskt författarskap, som ensamt för sig betecknar en vacker lifsgärning. Själf talar hon därom i mycket blygsamma ordalag. »Finnes väl», skrifver hon under sitt porträtt i en jultidning 1893, »en större glädje än att vandra på den historiska forskningens obanade stigar, äfven om man kan göra endast de anspråkslösaste upptäckter och aldrig når de stora fjällvidderna?» Dessa »anspråkslösa upptäckter» bland arkivens papper visste

hon emellertid att gifva en form, som gjorde flydda tiders lif närvarande för läsaren, liksom hon omsatt sina intryck från resor inom och utom Sverige, från Strängnäs som från Rothenburg, i stämningsfulla bilder från nutid och forntid. Redan biografi-serien »Märkvärdiga kvinnor», hvars senare afdelning, som behandlar svenska kvinnor, till stor del är bygd på självständiga forskningar i offentliga och enskilda arkiv, tilldrog sig stor uppmärksamhet. En serie för skola och hem afsedda korta biografier öfver »svenska odlingens stormän», som Ellen Fries 1896 började utgifva och hvaraf tredje häftet, Linné, utkom strax före jul, är ett arbete af stor fosterländsk betydelse. Mest typiska för Ellen Fries' författarskap förefalla mig dock hennes »Teckningar ur svenska adelns familjelif i gamla tider» (1895). Hon har den skolade historikerns blick för sammanhang och perspektiv, och de gamla familjebrefven ur herrgårdarnes arkivgömmor bygga med sina knappa antydningar åter upp kring henne forna dagars glömda lif. Och hon kan konsten att liffullt teckna individualiteter och interiörer så att på samma gång det för tid och folk typiska lyser igenom och ger bilden ett allmännare intresse. Äfven under de senare åren samlade hon material till sådana bilder och lär just omedelbart före den sjukdom, som slutade hennes dagar, hafva lagt sista hand vid en skildring, afsedd att ingå i en andra del af teckningarna.

Ellen Fries lät aldrig nedtynga sig af arbete, knappt ens af sjukdom. För de gamla föräldrarna, som deltogo i alla hennes intressen, var hon med sitt glada, spänstiga lynne solskenet i hemmet. Och hvad hon var för sina lärjungar och sin stora vänkrets, det visade sig bäst af sorgen då det förspordes att hon var sjuk och att det var fara för lifvet.

Ellen Fries själf synes mycket snart, då hennes sjukdom förvärrades, hafva insett, att hon ej hade lång tid kvar. Denna soliga natur, full af energi och lifslust, midt uppe i ett älskadt arbete, resignerade inför döden med ett barns tillit och en krigares mod. Medveten in i det sista, öfverlämnade hon sig lugnt åt en högre vilja och såg tillbaka blott med ödmjuk saknad att hafva kunnat så litet af hvad hon velat.

Men för dem som stodo kring hennes graf med endast minnet kvar af hvad hon kunnat, för dem tedde sig i den grå senvinterdagern lifvet med ett slag fattigare. Ty hon har kunnat hvad endast en ädel, genombildad och harmonisk personlighet kan: dela med sig både ljus och värme.

Sigrid Leijonhufvud.

Kvinliga yrkesinspektörer*).

Det är utom allt tvifvel, att vår tids säregna produktionssätt medförer för arbetarens konstitution och hela timliga välfärd faror, till hvilka ingen föregående period kan uppvisa något motstycke. Hälsa och lemmars brukbarhet stå dagligen på spel för den, som sex dagar af de sju måste vara instängd i ett mången gång illa ventileradt rum, utsatt för nervutslitande gnissel och dån — som måste syssla med ämnen, hvilkas blotta utdunstning ofta är direkt hälsovådlig — som måste handskas med maskiner, hvilka hämnas ett ögonblicks slappad uppmärksamhet med lemlästning, om icke värre. Det är, när vi riktigt tänka på saken, ett naturvidrigt arbetssätt, detta som vår »högt utvecklade tid» pålägger en hel samfundsklass till lättnad för de öfriga klasserna. Naturen låter sig dock icke ostraffadt missbrukas. Reaktionen kommer med säkerhet en gång — om icke förr, så när maskinerna blifvit till den grad fulländade, att den fullvuxnes arbetskraft är öfverflödig, att de låta sig styras af barnets hand. Måtte blott icke den skada de då lyckats tillfoga mänskligheten vara obotlig! Måtte vi blott i tid göra hvad möjligt är för att begränsa den!

Naturen låter sig icke ostraffadt missbrukas. Ångkraften är en af hennes stora, härliga gåfvor, gifven för att den uttröttade mänskligheten skulle kunna draga ett djupt lättnadens andetag.

Hur ha vi brukat den?

Till att skaffa vissa delar af samhället konstlade behof, öfverförfinade, förslappande vanor, till att döda skönhetssinnet, förfula tillvaron, drifva egoism och njutningslystnad till sin spets — och

*) Denna uppsats tillställdes red. redan under förlidet år, ehuru dess införande af olika skäl blifvit fördröjdt.

å andra sidan till att undergräfva hälsa och välfärd i de breda lagren, ja till att förgifta barnet redan i moderns sköte**). Den välgörande ångkraften är i själfva verket förvandlad till en *Moloch*, hvilken kräfver ständigt nya människooffer — först och främst *kvinnan* och *barnet*, den billiga arbetskraften.

Med hvilken ohejdad fart öfvergå icke de stora kulturlanden från åkerbrukande till industridrifvande! Allt större och större arbetsskaror drifvas oemotståndligt in i jättehjulet. Kan man undra på om alla slags tankar, huru omogna de än kunna vara, komma i jäsning i de hopade massorna, att ett smittämne sprider sig med förfärande fart? Otillfredsställda önskningar och missmod öfver tillvarons hårda tryck äro icke ägnade att skänka immunitet, och massan har i våra dagar blifvit självmedveten. Massan vill icke längre behandlas som ett maskineri. Massan vill vara en lefvande organism. Också jäser det i de stora industricentra, också förberedas omvältningar, hvilkas räckvidd vi icke kunna förutse.

De stora rörelserna komma i allmänhet senare till oss i vår nordiska vrå och de stora brottsjöarna äro då vanligen mildrade till rätt beskedliga dyningar. Men låtom oss icke lita alltför mycket på detta senare faktum! I ångans tidehvarf gälla icke de gamla sjömärkena.

Här ett bevis! Med en fart, som alls icke tyder på vanlig nordisk säflighet har vårt kära land blifvit ryckt med i den universella industrisvindeln. För 50 år sedan var afkastningen af landtbruket 14 millioner kr. och har nu stigit till 27,17 mill. om året, medan industrins afkastning på samma tid har stigit från 21 till *270 millioner*.

Det ser ut, som om också vi borde vara beredda på storindustrins faror. I de stora kulturlanden har lagstiftande makten redan länge gripit in. I erkännande af att en så stor och viktig del af samhället som industriarbetarnas klass icke får helt prisgifvas åt spekulationer, hafva de resp. regeringarne utfärdat lagar till skydd för arbetares lif och lemmar. Det är England, som härvid är föregångslandet och som äger mycket detaljerade fabrikslagar.

Det är dock icke nog med att äga en lag, huru utmärkt denna än kan vara. Det måste också finnas en myndighet, som kan öfva

---

**) Vid de stora cigarrfabrikerna i Amerika har det iakttagits, att kvinnor, som i ungdomen arbetat på sådana, antingen bli sterila eller föda barn utan lifskraft.

kontroll öfver dess efterlefvande, och för detta ändamål inrättades år 1833 i England *yrkesinspektionen.*

I vårt land litade man länge väl mycket på den enskildes goda vilja. Några allmänna bestämmelser, som funnos, blefvo utan verkan, då deras öfvervakande var anförtrodt åt de lokala myndigheterna. Det är utom allt tvifvel, att personlig välvilja och rättskänsla har gjort mycket för att i vårt land förbättra arbetarens villkor och betrygga hans lif. Men lagen får icke lita därpå. Lag behöfves icke för den rättänkande medborgaren utan för den, som har dåliga afsikter, och sådana arbetsgifvare finnas också hos oss.

Slutligen för 10 år sedan fingo vi ändtligen *lag angående skydd mot yrkesfara.* Den bestämmer de anordningar, som skola iakttagas till skydd för lif och lemmar, den förordnar om nödvändigt luftrum, ventilation, belysning, temperatur, om iakttagande af renlighet, om anordning för att hindra dam, gaser och ångor att sprida sig i en för arbetaren skadlig grad o. s. v. Till säkerhet för lagens iakttagande utnämndes tre yrkesinspektörer, hvilket antal dock snart måste ökas till fem. Det ses häraf, att äfven i Sverige äro skyddslagar för arbetaren och offentlig kontroll öfver dessas iakttagande nödvändiga.

Vår fabrikslag utgår från principen af likställighet mellan könen. Den äger icke, såsom de flesta andra lands fabrikslagar, några inskränkningar af kvinnans arbetsfrihet i ändamål att skydda henne mot öfveransträngning.

Jag skall icke här ingå på några *pro* och *contra* mellan de bägge principerna. Jag skall blott fastslå, att principen af *likställighet* mellan könen utgör grundvalen för vår svenska fabrikslag.

Men när så är fallet, hvarför är denna princip icke genomförd också vid kontrollen?

I ständigt växande skaror drages kvinnan in i denna moderna form af existenskampen, hvilken synes så föga lämplig för hennes konstitution och uppgift som moder och husmoder. Hon representerar den billigare arbetskraften och användes därför öfverallt, där det på något sätt kan låta sig göra.

Men när detta faktiskt är förhållandet, hvarför hafva vi då icke under de 10 år lagen har ägt kraft haft en enda *kvinlig yrkesinspektör?*

Det är inkonsekvent och orättfärdigt, att det icke skall finnas en myndighet, till hvilken dessa tusenden af kvinnor kunna framföra sina besvär utan fruktan för att mista sin plats. Det är från

utlandets arbetscentra mångfaldiga gånger bevisadt, att kvinliga arbetare icke komma till de manliga yrkesinspektörerna med klagomål, men att så snart kvinliga ha blifvit tillsatta, strömma sådana in i mängd.

Det är utan tvifvel blygheť, som ofta hindrar arbeterskan att för en man framställa sina besvär, mången gång kan det också vara fruktan att bli betraktad som ett sjåp eller en om också ogrundad farhåga att mista platsen, men det är också säkert, att det finnes legio af frågor och klagomål, hvilka arbetaren endast för en person af samma kön kan frambära.

Som exempel skall jag här blott framdraga en händelse, som timat vid en fabrik i Köpenhamn. En arbeterska klagade inför sin arbetsförman öfver den otillräckliga lönen, öfver att den var alldeles för liten för att uppehålla lifvet med. Hon fick till svar: »Aa, hvad? De har ju *Natten til Deres Raadighed*».

De stora moraliska faror, som detta hopande af män och kvinnor, stundom på samma område, erbjuder, är tvifvelsutan störst för den unga kvinnan, och i detta afseende kunde en inspektris, som ägde förmåga att vinna arbeterskornas förtroende och som ville betrakta detta kall icke blott som ett lefvebröd men som en lifsuppgift, göra oändligt mycket godt.

Behofvet af kvinliga yrkesinspektörer betonas starkt i flera land, som ännu sakna sådana. Tanken utgick ursprungligen från England, och det är lärorikt att se huru den där brutit sig väg.

Frågan väcktes första gången år 1878 af mrs Paterson, en kvinlig typograf, hvilken af personlig erfarenhet kände de arbetande kvinnornas behof och den manliga inspektionens otillräcklighet. Hennes tanke väckte i början starkt motstånd, men med sin härliga anglosaxiska uthållighet bragte hon den fram år efter år. *The Women's Liberal Federation* upptog tanken och satte en stark agitation i gång för saken. Efter 14 år var den kommen så långt, att regeringen utnämnde 4 kvinliga kommitterade, som skulle undersöka kvinnans arbetsförhållanden och insända rapporter till årets *Labour Commission*.

De fyra damerna utförde på ett glänsande sätt sitt uppdrag. Den *Blå bok* de kunde öfverlämna till The Labour Commission utgör ännu en verklig handbok för studiet af den engelska kvinnans arbetsförhållanden. Med slående fakta bevisade de, att trots den stora stab af fabriksinspektörer och assistenter England består sig, kvinnans arbetskraft missbrukades på det hänsynslösaste sätt. Så viktigt

material insamlade de, att kommissionen såg sig föranlåten att från arbetsgifvares, arbetares och inspektörers sida infordra utlåtande i ämnet.

Från alla sidor blef svaret tillstyrkande och året därpå, 1893, tillsattes på försök 2 kvinliga inspektörer. Mrs Paterson var den ena.

Väl inseende att det nya måste arbeta sig organiskt fram, om det skall få växt och betydelse, aktade regeringen sig att kasta tvångströja i form af reglemente öfver den unga institutionen. Uppdraget blef ett förtroendeuppdrag, och de bägge inspektriserna hade nästan fria händer. Året därpå tillsattes ytterligare två, plikterna blefvo småningom bestämda, och institutionen växte ut till ett departement för sig under en kvinlig chef. Och nu äro yrkesinspektriserna oumbärliga. Deras område är hufvudsakligen hygienen, men de måste också kontrollera, att kvinnor och minderåriga icke arbeta på af lagen förbjudna tider, icke hållas till förbjudet öfverarbete. Deras personliga inflytande öfver arbeterskorna skildras som synnerligen välgörande.

Utom i England användas kvinliga yrkesinspektörer på Nya Zeeland och i några stater i Nordamerika. I Frankrike likaså, men där ha de endast tillsyn öfver verkstäder. I ett par tyska småstater är institutionen införd, och frågan står på dagordningen i de öfriga. Den var framme vid årets riksdag, men föll för att resa sig igen. Holland fick för några månader sedan sin första yrkesinspektris, och i Norge har förmannen för Kristianias kommunala yrkesinspektörer (hvilka sortera under statens) ingifvit andragande till staden om att bevilja medel i och för tillsättandet af en kvinlig yrkesinspektör. I Danmark har »Kvinden og Samfundet» bragt frågan på bane.

Den är sålunda framme rundt omkring oss. Den pekar på ett djupt kändt behof. Dess realiserande är en handling af rättfärdighet, men också af klokhet.

Månne icke tiden är inne äfven för Sverige att framställa fordran om *kvinliga yrkesinspektörer för alla de industriella företag, där kvinnor arbeta?*

M. Anholm.

Partikvinnor.

En kort protest.

Med anledning af min anspråkslösa, i Dagny införda skildring af Pestalozzi-Fröbelhuset i Berlin samt min däri uttalade uppfattning af kvinnans sanna bestämmelse i familj och samhälle har jag mottagit flera meddelanden af mycket vänlig art. Men åtskilliga af dessa hafva kommit mig att med ledsnad inse huru fjärran en stor del af vår tids äfven intresserade kvinnor äro från det ideal af äkta kvinlighet jag älskar tro vara upphinneligt för oss alla. Dessa sist antydda meddelanden hafva, betecknande nog, varit anonyma, och man har bland annat i olika ordalag lyckönskat mig att ej vara en »vänsterkvinna» med »onda revolutionära böjelser».

Dylika uttryck äro ingalunda ovanliga bland kvinnor, som anse sig »kämpa» för eller emot den s. k. »kvinnosaken», och de göra mig alltid illa till mods. Jag har hört kvinnor med lidelse förklara det som sin stolthet att vara »vänsterkvinnor». Jag har själf å vissa håll blifvit stämplad såsom sådan, medan jag å andra sidan och än oftare blifvit framställd såsom en inkarnation af »högertendenser».

Min egen ståndpunkt i denna sak torde betyda mycket litet, och det kan se ut som ett slags förhäfvelse, att jag öppet frånsäger mig hvarje sådan beteckning, men jag önskar dock hafva sagt, att jag aldrig sträfvat efter att stå vare sig som »höger» eller »vänsterkvinna», utan funnit mitt lifs lycka och mål i att rätt och slätt få vara en kvinna, som sökt arbeta för dem eller det jag älskar, för det jag tror vara rätt och godt. Och det har varit mig fullkomligt likgiltigt, om det, som varit värdefullt för mig, för tillfället noterats af somliga i en höger-, af andra i en vänsterkolumn i den schematiska och blodlösa bokföring man så ofta roar sig med att uppställa öfver sina medmänniskor.

Som sagdt, min personliga ställning betyder föga. Men den ganska allmänna kvinnouppfattning jag antydt betyder mer.

Ty med denna indelning få vi fanatism in i vår kvinliga värld. Det finnes sidor i männens offentliga lif, som vi kvinnor böra akta oss att acceptera, inbillande oss att därigenom bli sant och verksamt »samhällsbevarande» eller »framåtskridande». Det vore en oberäknelig olycka, om kvinnorna inordnade sig i sins emellan oför-

dragsamt stridande partier, bärande männens stridsstandar, lystrande till deras partisignaler och med lösen: *En avant* mot denna vänsterkvinna! *En garde* mot denna högerdam! Vi skulle genom att så sätta etiketter på hvarandra komma att kväfva och döda en hvars fria individuella utveckling.

De insatser kvinnan såsom sådan kan göra i samhällslifvet, vare sig genom bevarande af det redan befintliga goda eller framdrifvandet af det nya goda, skulle härigenom tillintetgöras. De kvinnor, som så märka sina arbetande medsystrar å ena eller andra området, äro i sanning kulturfientliga, ty deras hjärtan äro trånga och kalla, de omfatta endast detta mindre väsentliga, som skiljer, i stället för allt det väsentliga, som enar. Må kvinnan vara med om att bygga broar, men ej att gräfva diken. Må hon representera det själfullt mänskliga, det enande, försonande, må hon vara den, som söker ut det för alla gemensamma i lifvet, må hon vara representanten för verksam, omfattande kärlek och barmhärtighet!

Så fort hon inordnar sig i männens partikategorier, förlorar hon kraften att fylla denna sin bestämmelse, som just lagt skönhetsprägeln öfver hennes tillvaro.

Men, hör jag invändas, utan bestämd »färg», huru kan en kvinna bli en kraftigt utmejslad personlighet? Hon blir ju endast en obestämd, intetsägande kvinlig natur!

Jag tror, att kvinnan först då är sant utpräglad, då hon bevarat kvinlighetens finaste kännetecken och ej sökt ikläda sig manlig uniform eller inpassa sig i någon af dessa skarpkantade kategorier, dessa hårda partiramar, ästetiska, politiska eller sociala rektanglar. En på så vis andligen instängd kvinna blir lätt kylig, kantig och ofördragsam, s. k. kritisk just på det negativa sätt, som vägrar se något godt hos en medsyster, emedan hon själf behagat utpeka dennas plats vare sig åt höger eller åt vänster och utan att fråga efter om den så placerade själf vidkännes positionen.

Huru te sig för vår blick de kvinnor, som vi i lifvet mött och iakttagit såsom kraftiga kvinliga personligheter? Hafva de varit sådana genom den klara och koncisa formuleringen af sin lifsåskådning och sina åsikter samt genom den kraft, hvarmed de framburit allt detta?

Nej. Men väl genom den kraftiga kärlek, som satt dem i stånd att besjäla vare sig ett hem, en skola eller något annat verksamhetsfält och i denna sin krets vara den medelpunkt, från hvilken lifvet utgick och till hvilken det återströmmade.

Kvinnan har ofta en mycket stor praktisk förmåga, men det är *kärleken* till vare sig personer, rent mänskliga förhållanden eller ideala syften, som öppnar hennes öga, så att hon klart ser målet och med instinktmässig säkerhet finner de ginaste vägarna till detta.

Hos t. ex. en religiös manlig personlighet framträder på ett för honom naturligt sätt det religiösa elementet i en klart affattad dogmatisk åskådning, medan hos en religiös kvinna det är den djupa fromheten, som åt hennes omgifning gifver det starka intrycket af henne.

Såsom jag förut framhållit i Dagny, är min mening icke den, att kvinnan skulle bli stående outvecklad under en mer eller mindre *omedveten* känslas ledning, utan att hon på grundvalen af denna specifikt kvinliga naturbestämdhet skall tillvinna sig den medvetna öfverblick öfver sig själf, som sätter henne i stånd att med full säkerhet verka i lifvet.

Men denna säkerhet finner hon icke, och verkligt lifsinflytande får hon icke, om hon sveper sin ande i trasorna af mannens stridsrustning.

Vi ha i kvinnovärlden fortfarande mer än nog af den nedrifvande och hjärtisande byråkratiska anda som frågar — icke: *hvad* är denna kvinna och huru fyller hon sin plats i lifvet såsom kvinna? — utan i stället andlöst spörjer: hvad är denna kvinnas *man?* Låtom oss böja oss för henne eller se henne öfver axeln allt efter som hennes makes titel har hög eller låg klang!

Sant är, att aldrig skola vi kunna ändra lifvets gång i den mening, att vi skulle kunna utplåna *yttre* skillnad i rang, förmögenhet m. m., men att *döma* efter dylik räknemetod, det kunna vi låta bli, lika väl som vi kunna undvika att i manliga termer och partigrupperingar rubricera hvarandra allt efter de olika mål enhvar af oss satt för sin lifsverksamhet. Alltså: icke för ensidig eller skarp uppmärksamhet fäst på »olika ståndpunkter» i mer eller mindre abstrakta frågor, ej heller på olikheter i kvinnors yttre lefnadsställning.

Må vi icke släcka ut det vårt ögas bästa ljus, som blixtlikt träffar sakens väsen, upptäckande det goda, som gömmer sig, det onda, där det förkläder sig. Må vi icke utkyla våra hjärtan, så att de mista förmågan att älska det skönt och sant mänskliga, det må framträda till höger eller vänster om oss, hos människor öfver eller under oss.

Cecilia Bååth-Holmberg.

*

Från Englands praktiska arbetsfält.

II.

Hönsafvel.

På min fråga: »Hvarför äro engelsmännen så konservativa?» gaf mig en engelsman nyligen följande svar: »Vi låta andra experimentera, och först när en uppfinning fullkomnats, pröfvats och visat sig praktisk, adoptera vi densamma.»

Man må nu säga hvad man vill om en sådan princip, säkert är emellertid, att då något företages, vare sig det gäller upparbetandet af en ny industri eller upplifvandet af något gammalt, nedlagdt eller försummadt, så sker det med beundransvärd noggrannhet och genomgående grundlighet, så ock med den nu så moderna, mer eller mindre framgångsrikt bedrifna hönsafveln.

Den oinvigde som i Sverige kanske varit van att se dessa nyttiga små husdjur öfverlämnade åt en hönsgumma, om möjligt ännu okunnigare om deras behof och skötsel än ägaren själf, rent af häpnar vid åsynen af det strängt vetenskapliga studium som i England ägnas hvarje särskild art af höns. På de senaste åren har nämligen intresset för denna bransch tilltagit i förvånande grad och spridt sig till snart sagdt alla klasser. De tiotals facktidningar, som hvarje vecka utgifvas, bevisa bäst hur denna sak f. n. florerar.

För att ta riktig fart måste naturligtvis denna vurm, som så mycket annat, först blifva modern. Sedan förnämiteterna, med prinsessan af Wales i spetsen, börjat intressera sig för saken och sända sina rena rashöns till flera af de mångfaldiga utställningar för fjäderfä, som årligen anordnas, bland hvilka Kristallpalatsets utställning den 1 november står främst, spriddes detta mod raskt nedåt; och eftersom dessa små tvåfotingar ej äro svåranskaffliga eller så dyra som hundar och hästar, ligger det ju inom möjlighetens gräns för hvar och en att försöka sin lycka vid någon af de många, årliga pristäflingarna. Af dessa senare hvilkas mål är uppmuntran af ren ras, begagna sig dock mest de förmögnare hönsägarna, under det arbetsklassen och den ensamma gumman i sin stuga hålla några små befjädrade husdjur för äggproduktion, likgiltiga för namn och färg, blott värpningsförmågan finnes.

Idkare af höns-skötsel kunna således delas i tvenne klasser. Den första eller så kallade »fanciers» är troligen alldeles okänd i

Sverige, där inga större utställningar med lockande pris förekomma; den andra klassen, dit jag räknar alla som drifva hönsaffärer med ägg och slakthöns, har ej bragt sin industri till någon särdeles stor fullkomning eller utsträckning, om man nämligen får döma efter det stora antal af kycklingskelett, som under namn af »Hamburgerkyckling» under vintern serveras i Englands hufvudstad.

En »fancier» eller »liebhaber» (ordet har ingen motsvarighet i svenskan och måste därför, som så många andra sportuttryck, adopteras) ägnar sig uteslutande åt den sportmässiga sidan af saken och uppdrager endast rashöns för att med dessa täfla om större eller mindre pris, allt efter den klass de tillhöra. Han säljer blott afvelsägg och kan för dessa erhålla veritabla »fancypris», d. v. s. nära nog hvad som begäres, såsom t. ex. 10 eller 20 kronor dussinet. Enstaka hönor eller tuppar säljas ofta till ett pris af 8 à 900 kronor stycket. Dessa summor och liknande hafva betalts då pristagare bytt ägare, de äro således icke blott siffror i utställningskatalogerna, där utställare stundom sätta några tusen kronors värde framför sina respektive fåglar för att försäkra sig om att få behålla sitt djur, ty regeln vid utställningarna är, att allt skall ha ett uppgifvet pris. Denna krigslist kan dock misslyckas. Jag har känt utställare, som i katalogen märkt en höna med 30 eller 40 pund sterling för att få behålla den, men så har någon, som det kallas, »claimed it», d. v. s. bjudit summan, och ägaren har gått miste om sitt dyrbara djur. Det har äfven händt att värdefulla fåglar dött under järnvägstransporten, och man kan därutaf se att en »fancier» löper ej så ringa risk och att hans sport nästan smakar något af spel. En framgångsrik »lady-fancier» lär också en gång yttrat, då hon öppnade morgonens post, hvilken medförde underrättelser från olika utställningsorter, där hon ägde intressen: »Det är nästan lika spännande som Monte Carlo.»

Hvad nu den andra sidan af saken angår, eller bedrifvande af hönsskötsel för producering af ägg och slakthöns, så förfäkta alla de mångfaldiga tidskrifterna i ämnet den satsen, att detta kan och bör löna sig, om rätt och praktiskt utfördt. Äfven framhålles hur särskildt lämplig denna sysselsättning är för kvinnor, i det smådetaljer, som ofta förbises af män, härvidlag spela en viktig roll. Att kvinliga utställare ofta taga priset, där stora hönsgårdsägare misslyckas, visa de årliga utställningsredogörelserna, ty vid detta, som i så många andra fall, besannas det gamla ordspråket:

»Look after the small things, and the large ones will take care of themselves.» (Se till detaljerna, så sköter det hela sig själft.)

Till sist skulle jag vilja att läsaren med mig kastade en blick på världens största fjäderfäutställning i Kristallpalatset i London.

Utställningsföremålen nådde i år den höga siffran af 7,500 och något öfver 35,000 kronor voro anslagna såsom pris. Då hvarje utställare betalar en afgift af 7 kronor, ser man lätt att ingen svårighet finnes för erhållande af höga belöningssummor.

Genast vid ingången till det väldiga palatset mötes man af ett högljudt kacklande från tupparna, som tyckas anse sig vara hitkomna för att täfla om hvem som bäst och ljudligast kan framhålla sin egen förtjänst.

Att lämna en, om än aldrig så kort redogörelse för de många klasserna inom hvarje slag af fåglar, tillåter tyvärr ej utrymmet. Man vandrar emellan oändliga rader af burar, man passerar det ena praktexemplaret efter det andra och stannar kanske framför någon bur, där det röda kortet utmärker en första pristagare, eller vid en annan märkt »såld» för några hundra kronor.

Förgäfves söker den oinvigde här upptäcka hvad som utmärker denna fågel framför hans granne, ty vanliga ögon se intet anmärkningsvärdt, och dock hafva prisdomarna vid granskningen ej allenast fäst sig vid storleken, formen, benens färg, korrekt nyans och teckning på hela fjäderbeklädnaden, utan hvarje liten tagg eller spets i den röda kammen har vägts och inspekterats och fått sitt kvalificerande eller diskvalificerande märke.

Ehuru rent bedrägliga förfaringssätt såsom utplockning af inkorrekta fjädrar, färgning m. m., nu sällan förekomma och då strängt straffas, användas likväl en hel del lofliga förskönings-medel, såsom tvättning, massage af kam och öronlober i ganska stor utsträckning för att försköna och fullkomna utseendet på ett ras-djur, och det är ganska komiskt att iakttaga, såsom jag haft tillfälle till, huru en »fancier» behandlar det utvalda föremålet, innan det afsändes till uppvisning. Ungefär fjorton dagar före utställningen måste fågeln dagligen tillbringa några timmar i en bur liknande utställningsburen, för att vänja sig därvid, och hvarje morgon göres stor toalett. Härtill fordras två personer. Den ena håller hönset varsamt inlindadt i en mjuk handduk, så att fjädrarna ej rufsas eller brytas, under det den andra tvättar kam, skägg och öronlober med en mjuk svamp och ingnider dem därefter med vaselin eller någon annan patenterad skönhets-salva. Sedan borstas ben och klor väl med varmt vatten

och tvål, torkas samt poleras blanka med vaselin. Men ej nog därmed, hvarje litet fjäll utmed hela benet lyftes varsamt och skrapas med en tillspetsad trästicka, så att inga svarta kanter synas utan benets färg ren och oförfalskad framstår. Till sist strykes med en mjuk silkesduk lätt öfver hela fjäderbeklädnaden, som däraf blir jämn och glänsande, och herr tupp eller fru höna är nu färdig för skönhetstäflingen.

Denna omständliga förberedelse synes måhända löjlig för en icke-fancier, men hvem som hälst skulle troligen blifva ganska belåten att för sina höns få antingen någon af de många prisbelöningarna eller de höga summor, som vid försäljningen erläggas af åtskilliga köpare.

Svenska i England.

Ett besök i Manhem.

Högt uppe på Södermalm, där ångspårvagnen svänger om hörnet från Hornsgatan till Ringvägen, ligger »Byggnadsaktiebolaget Manhems» storartade bostadskomplex, som sträcker sig genom tre kvarter, omfattande icke mindre än 21 hus vid Hornsgatan, Brännkyrkagatan, Ringvägen och Lundagatan. Hvad de se ståtliga ut dessa prydliga fyravåningshus med sina ljusrappade fasader och sina många balkonger med trefliga järngaller! De se riktigt jättelika ut mot de låga, förfallna byggnaderna midt emot vid Hornsgatan, som smalnar af just här i backen. Det är det nya Stockholm, som triumferande ser ned på det gamla, den nya tiden, framåtskridandets, upplysningens och de sociala förbättringarnas tid, som vetat att bryta sig igenom här uppe i hufvudstadens utkant och visar hvad kärleken till de små i samhället, intresset för deras andliga och lekamliga väl kan åstadkomma.

Att bo i trånga, osunda, öfverbefolkade bostäder måste ju ovillkorligen vara lika demoraliserande som för hälsan skadligt. Men de högt uppdrifna hyrorna, de dyra tiderna och bristen på bostäder tvinga hufvudstadens arbetarbefolkning att dels bo i usla, fallfärdiga hus, dels mottaga »inneboende» i sina för familjerna själfva redan otillräckliga bostäder.

Det är därför med sann glädje man erfar, att alla dessa stora präktiga hus, som »Byggnadsaktiebolaget Manhem» uppfört, äro af-

sedda uteslutande för småfolket. De bestå mest af 1-, 2-, och 3-rums lägenheter, och hyresgästerna tillhöra nästan alla arbetsklassen. Ty »Byggnadsbolaget Manhems» verksamhet har enligt § 1 i bolagsordningen »till föremål att förvärfva tomter och andra fastigheter, andelar och nyttjanderätter till de samma samt göra deras innehafvande för bolaget inbringande, hufvudsakligen genom tillgodoseende mot hyra af mindre bemedlade personers och arbetares behof af bostäder samt genom andra för bemälda samhällsmedlemmar nyttiga åtgärder».

En filantropisk tanke ligger alltså till grund för företaget och i filantropisk anda är det genomfördt. Hyrorna äro lågt beräknade i förhållande till nu gällande priser och bolaget sörjer på många olika sätt för sina hyresgästers bekvämlighet, trefnad och välbefinnande. Alla lägenheter äro ljusa, luftiga och särdeles praktiskt inredda, i synnerhet trefliga äro de, som vetta åt solsidan och hafva balkonger.

Här och där på balkongerna vädras nu som bäst mattor och sängkläder, på ett par ställen har man hängt ut tvätt, som lyser så hvit i vintersolens sken, andra balkonger äro prydda med granar.

Vi ha gått omkring kvarteren och betraktat byggnadernas yttre, låt oss nu gå in genom den stora porten i Hornsgatan n:o 112. Dit styr en skara arbetsklädda män sina steg och vi följa efter dem. Aha, de äro på väg till folkköket, det är just middagsdags. Folkköket — äfven det inrättadt af bolaget — är beläget på nedra botten. Lokalen består af två större salar — rymmande hvardera 100 gäster, — toalettrum med rader af tvättfat, hvart och ett med sin vattenkran öfver, samt serveringsrum. Maten kokas i källarvåningen och sändes upp medelst hissar. I den yttre salen, där dagens matsedel annonseras vid kassan, mottager man vid disken sina portioner, soppan i en hvit porslinsskål och kötträtten på en tallrik med höga kanter, som ställes ofvanpå soppskålen. Dagens matsedel bjuder på kokt skinka med bruna bönor eller soppkött med potatis samt tisdags- eller fruktsoppa. Priset är 35 öre för hel middag, 25 öre för kötträtt, 10 öre för soppa. Portionerna äro rikliga, maten särdeles välsmakande. Hårdt bröd serveras gratis till maten, mjukt bröd och öl finnes att köpa.

Matsalarnas väggar äro oljemålade, inredningen ytterst enkel, men allt ser renligt och trefligt ut. Inga spritångor, ingen tobaksrök, intet stoj eller gräl förekommer. Här och där sitter en arbetare efter slutad måltid och studerar sitt tidningsblad eller också

språkar man en stund efter maten, många stiga dock upp och gå, så snart de slutat. Publiken består mest af män, de allra flesta tyckas vara kroppsarbetare, men en och annan ser ut som en kontorist eller bodbetjänt. Vid disken, där man får hämta mat, stå en mängd gummor och barn med flaskor och korgar. Utom middag serveras äfven kvällsvard i folkköket. Den brukar bestå af sill och potatis, ölost med smörgås, gröt o. s. v. Folkköket öppnades för ett år sedan och besökes af omkring 200 personer om dagen.

Den inre matsalen, där borden kunna fällas upp mot väggarna, begagnas äfven till föreläsningssal. Den disponeras ett par aftnar i veckan af Kristliga föreningen af unga män, då föreläsningar och möten för arbetare äro anordnade.

Denna förening hyr äfven i samma hus som folkköket, 1 tr. upp, en lokal på 8 rum och kök, där bibliotek, skol- och samtalsrum äro inredda. Här hållas kurser, samkväm, bönemöten, diskussioner o. s. v. Våningen 2 tr. upp, äfven den bestående af 8 rum och kök, hyres af tyska församlingen, som där har ett hem för fattiga, ålderstigna kvinnor.

Men för öfrigt upptages Manhems hus endast af smålägenheter. Det finnes 24 uppgångar. I hvarje förstuga äro ingångar till fyra lägenheter, öfverallt ses prydliga namnplåtar på dörrarna och öfverallt ser det snyggt och rent ut i trappor och förstugor. De fyra hushållen besörja rengöringen af uppgången en vecka hvar och ha denna samma vecka skyldighet att tillse att allt går tyst och ordentligt till enligt ordningsreglerna. I hvarje hus finnes en portvakt, som tänder och släcker gasen samt har öfveruppsikten.

I Manhem finnas 23 enkelrum med kakelugnsspisar, 276 lägenheter på ett rum och kök, 85 lägenheter på två rum och kök förutom några litet större våningar. Hyran beräknas för mindre lägenheter efter 133 kr. och för större efter 136 kr. i medeltal per eldstad. Nästan alla rum äro med två fönster, luftiga och rymliga, alla lägenheter, äfven de enstaka rummen, hafva tamburer, bekvämlighetsinrättningar, garderober och vedlårar.

Hyresgästerna i de lägenheter vi besågo förklarade sig trifvas utomordentligt och prisade sina bostäder på det varmaste, i synnerhet emedan de voro så ljusa och så bekvämt inredda.

Under uppförande inom Manhems område är ett badhus och en tvättinrättning. I badhuset komma mot billig afgift såväl varmbad som badstubad att serveras. I tvättinrättningen få Manhems många husmödrar en rymlig, bekväm och treflig plats att tvätta.

En annan stor förmån för Manhems hyresgäster är att de kunna erhålla fri läkarevård i den poliklinik, som bolaget inrättat i huset n:o 88 Brännkyrkagatan. Där behandlas barn- och invärtes sjukdomar, hals-, öron-, ögonsjukdomar m. m. Äfven en tandläkare har här mottagning.

Några af de här arbetande läkarna äro anställda af bolaget och besöka äfven mot öfverenskommen billig afgift sjuka inom Manhem. Några andra läkare arbeta frivilligt vid polikliniken. Besöken där ha varit mellan 6 och 7000 per år. Från början var det meningen att inreda ett litet sjukhus i Manhem, men den ursprungliga planen öfvergafs.

Men sjuksköterskor finnas nära till hands. De af »Föreningen Sjukvård i fattiga hem i Maria» aflönade sjuksköterskorna ha sin bostad och station i Manhems hus.

I alla husen finnas utmärkt trefliga bodlägenheter och de äro med afsikt uthyrda åt sådana affärer, som kunna tillhandahålla hyresgästerna varor för deras dagliga behof. Så finnas icke mindre än tre fotogenaffärer, husgeråds- och sybehörshandel, bröd- och matvarubodar och ännu många andra. De flesta butikerna ha tillhörande bostadslägenhet. Under anläggning är en större vedgård med vedsågeri, hyresgästerna komma alltså att på närmaste håll kunna förse sig också med bränsle.

Men icke nog med allt detta. Äfven för deras religiösa behof är sörjdt. Manhem har sin egen lilla kyrka, »Ansgariikyrkan» kallad, där högmässogudstjänst hålles hvarje söndag. Det lilla templet är ljust och tilltalande med sina röda draperier vid altare och predikstol och sina vackra taflor på väggarne. Utom högmässan hållas barngudstjänster och ungdomsmöten och åhörarna äro icke endast Manhemsbor, kyrkan är öppen för hvem som vill och predikanten — aflönad af »Föreningen för befrämjande af kyrklig själavård» — är mycket omtyckt.

Det var på initiativ af d:r Torsten Alm som »Byggnadsbolaget Manhem» bildades år 1894. D:r Alm är verkställande direktör och själen i detta gagnande företag, hvilket under sin sexåriga verksamhet utvecklats så betydligt. Att det icke är en lätt sak utan fordras mycket arbete och energi för att sätta i gång och leda ett dylikt företag kan man förstå. Hvad som framför allt fordras är dock ett verkligt och varmt intresse för de mindre bemedlades bästa, och det är genom ett sådant intresse Manhem uppstått till nytta, prydnad och heder för vår hufvudstad.

Gerda Meyerson.

Också en utställningshistoria.

Den 14 sistlidne mars stod på första sidan i Stockholms Dagblad en med jättestilar utstyrd annons om en *Internationell kvinnoutställning i Earls Court, London, Maj—Okt. 1900.* Första afdelningen i annonsen innehöll det lockande tillkännagifvandet, att »denna utställning, som uteslutande är afsedd för kvinnan, omfattar hennes arbete i konst och industri, handarbete, modesaker, husliga arbeten och filantropi.» För öfrigt lämnar inbjudningen till »denna den största exposition af kvinnoarbeten, som någonsin hållits», hvartill kvinliga konstnärer inom alla branscher uppmanas att bidraga med föremål, en försäkran, att den kommer att äga rum »under beskydd af högt stående damer.»

Så långt är allt godt och väl. Men omedelbart efter detta respektabelt klingande meddelande kommer företagets »clou», d. v. s. en andra afdelning i annonsen, ståtande med om möjligt ännu mer i ögonen fallande fetstilar, enligt hvilken man underrättas om, att i samband med den ofvannämnda Internationella Kvinnoutställningen kommer att anordnas en *Skönhetstäflan mellan kvinnor af alla nationer.* En del detaljerade bestämmelser om villkor, pris, förmåner, anmälningar etc. till vägledning för de täflande äro bifogade annonsen, hvilken dessutom hänvisar för vidare underrättelser till den internationella kvinnoutställningens generaldirektör, herr Imre Kiralfy, hvars inträffande i Stockholm för ordnandet af »de slutliga arrangemangen med hvarje utvald dam» bebådas komma att äga rum i mars månad.

Tvifvelaktigt är emellertid om herr Imre Kiralfy ansett det löna mödan att gästa norden för sagda ädla ändamål. Det kan nämligen väl aldrig ha fallit någon svensk kvinna eller man in, hvars ögon händelsevis fallit på den åberopade annonsen, att se i den något annat än ett groft reklamförsök för ett variétéföretag, hvars rätta innebörd ses både af lokalen Earls Court (motsvarande vårt »Tivoli» på Djurgården) där expositionen skall äga rum, som af det tvetydiga namnet »skönhetstäflan». Den första allvarliga delen af annonsen torde ej häller fört någon bakom ljuset, allra helst som, för så vidt man vet, hvarken någon svensk kvinnoförening eller någon enskild mer framstående person inom konst- eller industrivärlden erhållit någon inbjudan till denna enastående kvinnoutställning.

En varning för okunniga och äfventyrslystna ungdomar, som möjligen nappat på kroken och anmält sig som täflande inom en eller annan af de utsatta sektionerna, torde emellertid icke vara obehöflig. De förmåner herr »generaldirektören» bjuder på äro i och för sig en tillräcklig lockelse. En sådan varning har äfven genom herr Hugo Tamm blifvit ställd till den svenska allmänheten. På uppfordran har nämligen mr. S. W. Coote, sekreterare i »Före-

ningen mot hvita slafhandeln» i London, i ett bref på det allvarligaste uppmuntrat dem det vederbör att söka förebygga det några skandinaviska flickor deltaga i skönhetstäflingen, »hvilken säkert icke står under någon aktningsvärd garanti.» Detta bref har införts i våra svenska tidningar.

Vi hoppas att detta, hvad vårt land beträffar, är sista akten i den af några utländska variéteagenter iscensatta komedin, som genom själfva klumpigheten i planläggning var dömd att göra fiasko. I vårt danska grannland har likväl komedin fått en mera tragisk upplösning, hvilket visar att det ej finns någon humbug i världen, som ej, åtminstone till en tid, kan påräkna att vinna succès och det för visso ej blott hos de enfaldigaste i landet. Uti den aktade tidningen »Kvindernes Blad», som utgår som bilaga till »Nationaltidende» i Köpenhamn, lästes för några veckor sedan ett tillkännagifvande om den här refererade» Internationella utställningen af kvinnoarbete i London», jämte en del icke i annonsen synliga upplysningar, hvilket visar, att »Dansk »Kvinderaad» (motsvarande Svenska nationalförbundet) till hvars sekreterare det hänvisas, kommit i närmare beröring med den s. k. utställningskomitén och följaktligen tagit saken på rena allvaret.

Samtidigt med denna af danska kvinnor sanktionerade inbjudning blir annonsen om skönhetstäflingen i samband med utställningen synlig i tidningen. Att detta inom den köpenhamnska kvinnovärlden väcker en storm af ovilja mot »Dansk Kvinderaad», kan man lätt förstå. En protest, riktad mot detsamma, undertecknad af en del framstående kvinnor, sättes i gång, utan att dessa afvakta en förklaring från det anklagade hållet, något som ger anledning till en antiprotest i »Kvinden og Samfundet» af den danska kvinnosakens stödjepelare fröken Kirstine Frederiksen, ett lika värdigt hållet som befogadt medlingsförsök, som vi hoppas haft åsyftad verkan.

Förklaringen från »Dansk Kvinderaad», som sedermera införts i flere danska tidningar, lät naturligtvis icke vänta på sig. Där upplyses bland annat om att den afdelning, som inrymmer »en utställning af sköna kvinnor», varit Dansk Kvinderaad fullkomligt okänd, att den åtminstone icke förekommit i de papper, som man fått sig tillställda från britiska konsulatet, och att som hedersledamöter i utställningskomitén nämnts en hel rad af Englands mest ansedda damer. — Naturligtvis förklarar kvinnorådet sig numera ej ha något att skaffa med utställningen.

* * *

Sedan ofvanstående skrifvits har från Danmark ingått meddelande, som ge ytterligare stöd åt tviflet på den londonska kvinnoutställningens vederhäftighet. Af dessa meddelanden framgår, att Dansk Kvinderaad efter gjorda efterforskningar från säkert håll erfarit, att flera betydande personligheter i England, såsom lady

Aberdeen, lady Warwick, lady Somerset m. fl. dragit sig tillbaka från företaget, sedan de fått klart för sig dess rätta innebörd. I följd häraf har visserligen idén med skönhetstäflingen öfvergifvits, men i stället kommer en del pittoreska scener att anordnas, »illustrerande 24 olika nationaliteter. I hvar och en af dessa grupper komma fyra till sex damer af olika nationer att syssla med några för deras land egendomliga kvinnoindustrier.»

I Danmark tyckes man ej hysa något tvifvel om att denna rubrikförändring i utställningsprogrammet ej är något annat än hvad danskarna kalla ett »Skalkeskjul». Planen att göra utställningen lockande genom en förevisning af sköna kvinnor har visserligen undergått en modifiering, men är långt ifrån öfvergifven. En viss namngifven artistagent lär, efter hvad en dansk tidning försäkrar, operera både i Sverige och Danmark för att värfva lämpliga sujetter för nationalgrupperna.

Vår uppmaning att endast med största försiktighet upptaga allt som rör denna Internationella kvinnoutställning synes således på intet vis sakna befogenhet.

Föreningsmeddelanden.

Ellen Fries' minne. För att ge ett uttryck åt deltagandet i den stora sorg, som drabbat vida kretsar i vårt land genom fil. doktor Ellen Fries' bortgång, beslöt Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse, hvilken en lång följd af år haft glädjen räkna den bortgångna bland sina medlemmar, på sin sammankomst den 2 april att nedlägga en krans på hennes kista. Då det emellertid efteråt bekantgjorts, att Ellen Fries uttalat en önskan att hennes bår ej måtte prydas med blommor, har styrelsen anslutit sig till den tanke, som utgått från Ellen Fries många vänner, att i stället för blommor lämna bidrag till stiftandet af *»en stipendiefond för kvinliga historiker»*, afsedd att hugfästa den bortgångnas minne och främja den vetenskapliga historieforskningen, ett af hennes lifs främsta intressen».

*

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier för år 1900 hafva utdelats som följer:

500 kr. till med. kand. fröken Ada Nilsson.
400 » » med. kand. fröken Alma Sundquist.
300 » » fröken Maria Meurling för kurs i fackskola i huslig ekonomi.
300 » » studeranden fröken Eva Braun för universitetsstudier.
360 » » fröken Eva Silfverstolpe för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Stockholms stads stipendium).

360 » » fröken Mathilda Stenquist för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Örebro läns stipendium).
360 » » fröken Ida Christoffersson för kurs vid högre lärarinneseminariet (Kristianstads läns stipendium).
300 » » fröken Alfhild Magnusson för sjukvårdskurs (Norrbottens stip.).
270 » » fröken G. M. Backlund för kurs vid tekn. skola (Södermanlands stipendium).
240 » » fröken Olga Renmansson för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Västerbottens stipendium).
200 » » fröken Alfhild Olander för sjukvårdskurs (Skaraborgs stip.).
180 » » fröken Anna Decker för sjukvårdskurs (Jämtlands stipendium).
180 » » fröken Hanna Bengtzon för sjukvårdskurs (Värmlands stip.).
180 » » fröken Hilma Lidbeck för sjukvårdskurs (Göteborgs och Bohus läns stipendium).
180 » » fröken Beata Mårtensson för kurs vid teknisk skola (Malmöhus stipendium).
180 » » fröken Märta Palme för utbildning i trädgårdsskötsel (Östergötlands stipendium).
180 » » studeranden fröken Elin Nordin för universitetsstudier (Västernorrlands stipendium).

*

En fackskola för konstsömnad. Föreståndarinnan för Handarbetets Vänners konstsömnadsskola fröken Agda Bäckman, som sedan år 1892 med utmärkt skicklighet skött denna viktiga del af Handarbetets Vänners verksamhet, har under tiden sept. 1899 t. o. m. februari detta år företagit en utländsk resa i och för studier på detta område. Hon har därunder deltagit i undervisningen i den af österrikiska staten anordnade mönsterskolan i konstsömnad, »K. K. Fachschule für Kunststickerei» i Wien, där hon i de ämnen, hvari hon särskildt önskade vinna vidare utbildning, efter genomgången kurs erhållit högsta betyg.

Denna konstsömnadsskola inrättades 1874 af österrikiska staten, som med vaket intresse och genom beviljande af betydliga anslag visade sig äga öppen blick för nyttan och betydelsen af en sådan yrkesskola.

Denna satte som sin uppgift att leda det kvinliga handarbetet in på konstnärliga banor, att systematiskt utbilda smakform och färgsinne hos sina lärjungar, att endast utföra sådana arbeten, som lämpa sig för vidare utveckling, och på detta sätt utbilda verkligt skickliga sömmerskor, bland hvilka åtminstone de talangfullare skulle på ett lyckligt sätt kunna förena handtverket med konsten.

Wienerskolan har därför tjänat som förebild för alla skolor af liknande ändamål, som sedan inrättats i Tyskland, och otaliga äro de lärarinnor, som där vunnit sin utbildning och som sedan som föreståndarinnor verkat till gagn på detta område.

För fullständigt genomgående af denna skola åtgå fem år. De sista åren är ytterligare en kurs tillagd för undervisning i gobelinväfnad och gobelinlagning.

Inträdesålder ej under 15 år, daglig undervisningstid sex timmar. Hvar och en, som förbinder sig att genomgå fullständig femårig kurs, er-

håller kostnadsfri undervisning och material, men har skyldighet att deltaga i utförandet af modeller och färdiga arbeten, hvilka sedan såsom gåfvor från staten tilldelas andra konstsömnadsskolor i riket, då skolan aldrig försäljer något arbete eller någon modell.

Kurserna äro systematiskt ordnade, och hvarje klass har sin egen lärarinna, som äfven meddelar teoretisk undervisning genom föreläsningar i hvarje läroämne. Äfven i ritning och pappskärning för guldbroderi undervisas t. o. m fjärde årskursen. Denna undervisningsanstalt står på flerfaldigt sätt i förbindelse med K. Konst- och Industrimuseet, där dess arbeten utställas och hvars tjänstemän hålla föreläsningsserier för fjärde och femte årskurserna.

Studier vid en så grundlig fackskola ha för fröken Bäckman varit ytterst intressanta och lärorika och komma de helt visst att blifva fruktbärande för Handarbetets Vänners konstsömnadsskolas vidare utveckling.

Särskildt kommer större utrymme än förut varit fallet att beredas åt hvitbroderiet, ett både synnerligen vackert och för många praktiska behof tillämpligt arbetssätt.

Från skilda håll.

Från Finsk kvinnoförening har till Svenska kvinnornas nationalförbund, hvars vice ordförande Ellen Fries under lifstiden varit, med anledning af hennes död ingått en skrifvelse, hvaruti föreningen med följande ord ger uttryck åt sin sympati:

»Idéerna äro folkens gemensamma egendom. Då sakens vänner i ett land drabbas af sorg eller glädje, rör detta äfven dess vänner i andra länder. Så mycket mera känna vi, finska kvinnor, tyngden af den förlust som drabbat Eder, våra svenska systrar, med hvilka vi i många hänseenden känna oss så nära förbundna. Mottagen därför vårt innerliga, djupt kända deltagande. Vi sakna och sörja med Eder.

På Finsk kvinnoförenings vägnar

Alexandra Gripenberg — *Elin Sjöström*

Ordförande. — Sekreterare.»

*

Från Danmark och Polen ha äfven sändts om saknad och sympati vittnande minnesgärder, hvilket visar, att långt utom vårt land doktor Fries' hastiga bortgång väckt sorg och deltagande.

*

De kvinliga järnvägskontoristernas uniformsfråga. De kvinliga kontorsbiträdena vid statens järnvägar gjorde först hos järnvägsstyrelsen framställning om beklädnadsersättning med 10 kr. i stället för den beklädnad in natura, som tillkomme manligt kontorsbiträde. Styrelsen fann framställningen icke till någon dess vidare åtgärd föranleda. Öfver detta beslut besvärade sig sökandena hos K. M:t, som efter styrelsens hörande nyligen lämnat besvären utan afseende.

Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening, som började sin verksamhet år 1897, räknade vid 1899 års utgång 106 sjuksköterskor som delägare, af hvilka 31 under året beviljats inträde i föreningen. *Besparingsfonden*, som utgöres af egna insättnigar, uppgick vid årets slut till kr. 18,750: 52 och *garantifonden*, bildad af gåfvor och afsedd att med sin ränteafkastning utgöra en välbehöflig tillökning i de pensioner sköterskorna på grund af gjorda inbetalningar tillförsäkra sig, utgjorde kr 34,055:19. Härtill kunna läggas 2:ne under 1899 erhållna donationer (hvilka dock under år 1900 utbetalats), nämligen 10,000 kr. i enkefru L. Heurlins och 5,000 kr. i lifmedikus G. Westfelts testamente. Dessa de första testamentariska donationer, hvarmed föreningen ihågkommits, voro så mycket mer välkomna, som den tid nalkas då de äldsta sjuksköterskorna inträda i pensionsåldern och föreningens stiftare ha måst bygga på den förhoppningen, att sådana tillskott skulle tillfalla föreningen, på det att pensionerna måtte blifva hvad de äro afsedda att vara — ett betryggande ekonomiskt stöd för sjuksköterskorna, då de efter plikttroget fylldt värf ej längre kunna arbeta. Glädjande är äfven att flera lasarettsdirektioner insett, hvilka fördelar pensionsföreningen har att erbjuda med afseende å sköterskornas pensionsförening, och hafva följande lasarett utfäst sig att göra årliga inbetalningar för i deras tjänst anställda sjuksköterskor: lasaretten i Falköping, Filipstad, Halmstad, Haparanda, Karlskrona, Lidköping, Mariestad, Norberg, Strengnäs och Östersund.

Pensionsföreningens styrelse består af följande medlemmar:

Sjuksköterskan fröken E. von Baumgarten, f. d. 1:e provinsialläkaren d:r J. E. Bergvall, fröken M. Leijonhufvud, bankdirektör G. Lettström, föreståndarinnan för Röda Korsets sjuksköterskehem fröken F. von Otter, revisionssekreterare H. Rohtlieb, professor P. G. Rosén, sjuksköterskan fröken H. Sundström, fröken S. Ulrich, öfverläkaren vid Sabbatsbergs sjukhus d:r F. W. Warfvinge, professor P. J. Wising.

*

Föreningen Stockholms internationella lärarinnehem har afgifvit sin årsberättelse för 1899. Vi hämta därur följande uppgifter: Pensionärernas antal har under året varit 103, däraf 20 af utländsk nationalitet. 82 ansökningar om inträde i hemmet ha icke kunnat beviljas. Då driftkostnaderna för hemmet öfverstigit inackorderingsafgifterna, har styrelsen ansett sig böra höja desamma med 5 kr. pr månad för hvarje pensionär. Från Schweiz har hemmet erhållit det utlofvade bidraget af 100 fr. samt dessutom från »L'amie de la jeune fille» en gåfva af 50 fr. Fröken L. Andrié har fortfarande på ett utmärkt sätt fyllt sin plats som hemmets föreståndarinna.

Styrelsen består f. n., sedan fru Agnes Wicander och fru A. Schulthess afsagt sig förtroendeuppdraget, af följande medlemmar: ordinarie Fru K. Bohman ordf., fröken T. Geijer vice ordf., fröken M. Aspman skattmästare, fröken A. Ulrich sekreterare, fröken J. Lindeblad, friherrinnan I. Printzsköld, fru A. Thiel, fru S. Whitlock och fru Anna Wicander. Suppleanter: fröknarna C. Wahrolin, H. Djurberg och A. Kruse. Revisorer äro: rektor J. Löfvén och fröken A. Lindhagen. Revisorssuppleant: fröken H. Palmqvist.

Stockholms internationella lärarinnehem kan, heter det i årsberättelsen, i år se tillbaka på en femårig verksamhet. Från en anspråkslös början har det utvecklats så att det kunnat bjuda ett hems förmåner åt omkring 350 arbetande unga kvinnor. Det stora antalet ansökningar om inträde i hemmet, som årligen måste afslås, visar att det fyllt ett verkligt behof, men på samma gång huru önskvärd en utvidgning af hemmet vore.

*

Finska kvinnoföreningen »Unionen» meddelar i sin årsberättelse för 1899 åtskilligt af intresse rörande sin verksamhet under det gångna året. Däraf framgår att, i likhet med »Finsk kvinnoförening», det äldre i Finland verkande samfundet med motsvarande syfte, Unionen riktat sin förnämsta uppmärksamhet på *det allmänna folkbildningsarbetet.* För denna nationella uppgift har föreningen verkat dels genom anordnande af en serie afgiftsfria populära föredrag, afsedda för arbetande kvinnor på olika orter i Finland, dels genom spridande af folkskrifter och vidtagandet af andra för folkbildningens höjande lämpliga åtgärder. Unionen har emellertid samtidigt, i öfverensstämmelse med sitt program, arbetat för förbättrande af kvinnans ställning. En särskildt tillsatt komité för beredande af landtdagsfrågor har utarbetat en del förslag, för hvilka man sökt vinna landtdagsmännens intresse och medverkan. Följande förslag hafva, enligt årsberättelsen, uppställts: Kommunal valbarhet eller utsträckning af röstberättigad kvinnas valbarhet till kommunala värf. — Rätt för kvinna att utan hinder af sitt kön beträda apotekarbanan. — Förbättrandet af utom äktenskapet födda barns rättsliga ställning. — Anställande af kvinliga fabriksinspektörer. — Anställande vid skolöfverstyrelsen af en kvinlig medlem. — Unionen arbetar i likhet med Fredrika-Bremer-Förbundet i en del komitéer, i hvilka såväl manliga som kvinliga medlemmar äro verksamma. Dess organ är tidskriften »Nutid».

*

Om konstväfnadsskolor och deras betydelse för den kvinliga arbetskraften innehåller den i Wien utgifna tidskriften »Dokumente der Frauen» följande för den svenska textilkonsten tillfredsställande meddelande. I den af signaturen »Mella Glaser» undertecknade notisen heter det: »Den som hade tillfälle att besöka Konst- och Industriutställningen i Stockholm 1897 måste ha uppmärksammat de konstväfnader, som voro utställda af Föreningen Handarbetets Vänner samt däraf dragit den slutsatsen, att de svenska väfnaderna f. n. intaga den främsta rangen bland allt som inom hithörande område de europeiska folken ha att uppvisa». — Efter att ha lämnat en kortfattad uppgift om Hand. Vänners uppkomst och betydelsen af den genom föreningen införda konstväfnaden fortsätter tidskriften: »Här anförda sakförhållanden föranledde Letteföreningen i Berlin att förlidet år till sina kurser foga en *konstväfnadsskola* för att öppna en ny verkningskrets för Tysklands kvinnor, hvilkas utöfvande af textilkonst hittills inskränkt sig till bearbetande och prydande af stoffer.

Genom denna konstväfnadsskola lämnas icke blott åt dilettanter kunskap i en ny teknik, utan en ny förvärfskälla kallas därigenom till

lif. För en enkel väfstol kan lätt beredas utrymme i hvilken bostad som helst, arbetet är hvarken bullersamt eller ansträngande, och ehuru det fordrar flit och noggrannhet, är dess inlärande ej förenadt med några svårigheter. Lärotiden beräknas till ett halft år, hvarvid 36 timmar i veckan äro anslagna till den egentliga väfnadsundervisningen, 4 timmar till mönsterritning. Inkomsten pr dag med 8 timmars arbete beräknas i början till 2 à 3 mark, en förtjänst som med tilltagande öfning och skicklighet bör kunna mångdubblas. — Letteföreningen (Der Letteverein, Berlin, Königgrätzerstrasse 90) lämnar med nöje skriftliga upplysningar åt hvar och en, som intresserar sig för detta nya kvinnoarbete.»

*

Miss Susan Anthony firade den 15 sistlidne februari sin 80:de födelsedag. Samtidigt höll den stora amerikanska rösträttsföreningen *the National American Woman Suffrage Association,* hvars president miss Anthony varit sedan dess stiftande för 32 år sedan, sitt årliga möte i Washington. Mötet fick en särskildt minnesrik betydelse emedan miss Anthony, i enlighet med sin för länge sedan fattade föresats, nu vid fyllda 80 år afsade sig presidentskapet. Hon hade därvid glädjen som sin efterträderska kunna hälsa en person efter sitt hjärtas val, nämligen *mrs Carrie Chapman Catt,* hvilken nästan enhälligt utsågs till associationens ordförande efter miss Anthony, under det att denna under starka ovationer tilldelades titeln af dess hederspresident.

C. E. Lagerström

FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
18 Götgatan 18
29 Drottninggatan 29

Froms Velocipeder äro utmärkta,

och af alla, som använda dem, mycket omtyckta för deras *styrka* samt *stadiga* och *lätta gång.*

OBS.! Priserna nedsatta. Begär priskurant. OBS.!

PER FROMS Velocipedfabriks-Aktiebolag,
(Kongl. Hofleverantör)
Mästersamuelsgatan 34, STOCKHOLM.
Riks 1098. *Allm. 5978.*
OBS.! Alla slags velocipeder repareras.

Annonser för DAGNY
upptagas af
fröken Ingeborg Bergström, *31 Östermalmsgatan 31.*

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16. Riks Tel. 27 62.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälan.

Dagny *utkommer* ***1900*** *med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.*

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska Vademecum

för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt profver af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anstält jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller

I. **2 % lösning af munvattnen.**

Vademecum	dödade i regel	Tyfusbacillen	på	1	min.,	Difteribacillen	på 1 min.
Dentolin	» »	»	»	1—2	»	»	2—3 »

II. **1 % lösning af munvattnen.**

Vademecum	dödade i regel	Kolerabakterien	på	1	min.,	Difteribacillen	på 2 min.
Dentolin	» »	»	»	1	»	»	3—4 »
Gahnelit	» »	»	»	1	»	»	4 »
Stomatol	» »	»	»	1—2	»	»	4 »
Azymol	» »	»	ej	på ½	tim.,	» ej	på 1 tim.
Aseptol	» »	»	ej	på 24	tim.,	» ej	på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För *hjälpsökande* kl. ½10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.

Stickylle, klädesylle och ull ***utbytes*** eller emottages till väfnad af klädningstyger, tyger till alla slags sportdrägter. Filtar, säng-, barn-, res-, vagn- och hästfiltar. ***Nytt,*** s. k. bordsfilt, bredd 1,55 mtr. ***Nytt,*** mattor i vackra mönster, och stark. ***Nytt,*** mattor af Papper, 65 öre pr mtr.

Gods afhemtas tacksamt.

Hildur Anderssons A. B., väfnadsafdelning, 9 A Oxtorgsgatan (Butiken).

Rikstel. 163. Allm. tel. 7653.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1900.